

BİTKİSEL ÇAYLAR

Prof. Dr. Gülçin SALTAN İŞCAN

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ ECZACILIK FAKÜLTESİ
FARMAKOGNOZİ ANABİLİM DALI**

BİTKİLERİN KULLANIMI

- GIDA
- SİLAH
- YAKACAK
- BARINMA
- ZEHİR
- İLAÇ

BİTKİLERİN KULLANIMI

GIDA

ZEHİR

SİLAH OLARAK

YAKACAK

BARINAK

İL AÇ

BİTKİLERİN İLAÇ OLARAK KULLANIMI

- Tüm ilkel toplumlarda hastalıklara tanrının işi olarak bakıldığı için hastalıkların tedavisi için uzun süre “dinsel tedavilere” ve “sihire” başvurulmuş, bitkilerin ilaç olarak kullanılması zaman almıştır.

Dinsel tedavi ve sihir

BİTKİLERİN TEDAVİDE KULLANIMI

TEDAVİ SİSTEMLERİ

- Yunani ve İslami tıp
- Çin tedavi sistemi
- Ayurveda tedavi sistemi (Hindistan)
- Siddha (Güney Hindistan) tedavi sistemi
- 19.yüzyıl Kuzey Amerika tedavi sistemi
- Orta Avrupa tedavi sistemi
- Kampo tedavi

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ (WHO) RAPORLARI

- Dünya nüfusunun %65-80'inin sentetik ilaçları hiç kullanmadığını, $\frac{3}{4}$ ünün ise kendi geleneksel kültürlerindeki temel olarak bitkisel kaynaklı olan ilaçlara güvendiğini rapor etmiştir.
- Amerika'da halen ticarete bulunan bitkisel ilaçların %75'i etnobotanik bilgiler sonucunda elde edilmiştir.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ (WHO) RAPORLARI

- Amerika'da reçetelenmiş ilaçların %25'i doğal ürünlerden, diğer %25'i doğal ürünlerden hazırlanan türevlerden oluşmaktadır.
- Rusya'da ise ilaçların 1/3'ünden fazlası bitkisel kökenlidir.
- Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve İsveç bitkisel ilaç satışı ve kullanımında lider ülkelerdir.

Bitkisel İlaçlar ve Tıbbi Çaylar

- **Almanya, Fransa, İspanya----Eczane**
- **Eczacı**

- **Türkiye.....Herbalist, bitki uzmanı,
lokman hekim**

- **Aktarlar.....**
- **GÜBRE VE PESTİSİT ARTIĞI,
BÖCEK, SAÇ, TIRNAK V.S)**
- **Dozaj kavramı**

Eczacı

- Eczacılar ilaç konusunda yetkili ve vazgeçilmez ilaç danışmanlarıdır.
- Tıbbi bitkiler, droglar ve fitoterapötikler konusunda eğitim alan tek meslek grubu eczacılık
- Farmakognozi eğitimi
- Eczacılık bitkilerin taşıdığı etken maddelerin, etkilerinin, kullanılış biçimlerinin ve zararlarının öğretildiği tek meslek grubu

Bitkisel İlaç/Bitkisel Çay Hazırlanması

- Bitkinin yetiştirilmesi
- Toplama ve hasat
- Kurutma
- Hammaddelerin hazırlanması
- Depolama
- Koruma
- Pilot çalışmalar

İmalatçı

- Farmasötik ürünleri amaçlanan kullanımlarına ve ruhsatlandırma gerekliliklerine uygun olarak kalite, güvenilirlik ve etkinlik şartlarına uyararak üretmek zorundadır.
- Kalite, güvenilirlik ve etkinlik şartlarındaki eksiklik/eksiklikler hastayı riske sokar.

Üretim Kalitesi

Doğal olarak yetişen bitkilerin farklı koşullardan (iklim, coğrafya, toprak yapısı vb.) etkilenerek kimyasal içeriğinin farklılaşması nedeniyle;

- Bitkisel ilaç/Bitkisel Çay hazırlamada kullanılacak olan bitkilerin kültür bitkisi olmaları,
- GACP (Good Agricultural and Collection Practices)
- GMP (Good Manufacturing Practice) kurallarına uymaları istenmektedir.

GÜVENİLİRLİK VE ETKİNLİK

- Bitkisel ilaç/çayların güvenilirliği bileşiminde bulunan bitkisel drog veya drog preparatının içerdiği bileşiklerin **toksitesine**,
- Üretim sırasında oluşabilecek **kontaminasyonlara** (mikrobiyal toksin, pestisit artığı, mikroorganizma, radyoaktivite, toksik metaller)
- Bitkisel drog veya drog preparatının **yanlış tayin edilmesi**' ne bağlı olarak değişir.

GÜVENİLİRLİK VE ETKİNLİK parametrelerindeki eksiklik

- Gastrointestinal şikayetler
- Karaciğer enzimlerindeki artış
- Mental bozukluklar
- Allerjik reaksiyonlar
- Kalp komplikasyonları

*Örnek: Zayıflama preparatlarında bitkisel
droglar yanında sibutramin ve sibutramin
türevlerinin bulunması*

Ginkgo biloba, Japon eriđi